

УДК 37.013.41:004.415 (045)

С.Г. Мізюк, Т.С. Жорняк, Т.В. Філатова

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Стаття присвячена обґрунтуванню науковим та методичним підходам щодо організації активної групової роботи слухачів в процесі навчання за економічними напрямками підготовки.

Ключові слова: економічні дисципліни, інтерактивні технології, викладання
Стаття посвящена обоснованию научных и методических подходов к организации активной работы слушателей в группе в процессе обучения по экономическим направлениям педагогики.

Ключевые слова: экономические дисциплины, интерактивные технологии, преподавание.

The article is devoted to the scientific and methodical approach to the organization of the active work of students in the group in the learning process on economic lines pedagogy.

Key words: economic disciplines, interactive technology, teaching.

Постановка проблеми. В умовах світової економічної та фінансової кризи посилюється актуальність підготовки кваліфікованих кадрів, здатних працювати в умовах постійних змін ринкового попиту та кон'юнктури на національному та міжнародному ринку. Активна участь країн у міжнародному розподілі праці та інтернаціоналізації світогосподарських

зв'язків потребує дослідження особливостей підготовки фахівців, які прагнуть підвищити ефективність національної економіки.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема глобалізації економіки, пов'язаної з подоланням національних кордонів, інтернаціоналізацією господарювання є предметом дослідження багатьох авторів у контексті „нової економіки”. Так, на думку А.Ф. Кононенка [3], „нова економіка” – це нові технології, що забезпечують економічне зростання, низький рівень безробіття, відсутність інфляції. Як зазначає Кремень В.Г., тенденція глобалізації суспільного розвитку характеризується такими основними рисами:

зближенням націй, народів, держав, кроками до створення спільного економічного поля, інформаційного простору;

все більш тісним зближенням характеру суспільних відносин в різних країнах світу, залежністю в значній мірі прогресу кожної країни від здатності спілкуватись із світом, об'єктивною неможливістю країни, що має неадекватні за характером більшості країн світу суспільні відносини, успішно розвиватися, що унеможливує тривале існування, а тим більше поділ світу на протилежні соціально-економічні системи;

небувалим раніше загостренням конкуренції між державами, в залежність від якої потрапляють крім економічної й інші сфери, що надає процесу глобальних масштабів;

зміною сутності держави, що змушена передавати частину традиційних функцій об'єднанню держав континентального характеру як, наприклад, Європейський Союз, чи загальносвітового – як ООН [4].

Невирішена раніше частина загальної проблеми. В сучасному суспільстві все більше значення має індивідуальний розвиток особистості як носія знань та освіченості. Це, з одного боку, є основним показником прогресу, а з іншого – головною передумовою подальшого розвитку суспільства. Ось чому найбільш пріоритетними сферами в XXI столітті стають наука як середовище запровадження, та освіта як система, що забезпечує індивідуальний розвиток людини, дозволяє розглядати особистість як носія нових знань. Невирішеною частиною проблеми є відсутність методичного підходу щодо впровадження і використання інтерактивних технологій в процесі підготовки фахівців з економіки.

Мета статті. Головною метою статті є обґрунтування наукового підходу щодо розповсюдження методик організації активної групової роботи слухачів в процесі навчання за економічними напрямками підготовки.

Виклад основного матеріалу. Сучасні вимоги до підготовки фахівців як носіїв нових знань, особливо економічної спрямованості у повній мірі відображають тенденції створення єдиного освітнього простору через реалізацію ідей Болонського процесу.

Болонський процес припускає впровадження дворівневої системи, тобто системи, заснованої на двох основних циклах – двоступеневому (цикл навчання до першого академічного ступеня – бакалавра) і післяступеневому (цикл навчання після першого академічного ступеня) [1]. При цьому ступінь, присуджуваний після першого циклу навчання, повинен бути запитаним на європейському ринку праці як кваліфікація відповідного рівня, що сприятиме підвищенню мобільності працівників і посиленню міграції населення. Проте існуючі в Україні стійкі традиції присудження академічних ступенів не сприяють упровадженню дворівневої системи освіти, при цьому сучасна система з п'ятирівневої (молодший спеціаліст – бакалавр – спеціаліст(магістр) – кандидат наук – доктор наук) перетворюється на чотириохвіневу (бакалавр – магістр – кандидат наук – доктор наук).

Перехід вищих навчальних закладів України на кредитно-модульну систему організації навчального процесу припускає розробку освітньо-інформаційних одиниць – модулів, що робить можливою зміну термінів навчання і максимальний облік індивідуальних пізнавальних здібностей студентів. При цьому можна мінімізувати ступінь дублювання інформації в різних дисциплінах, а якщо цього не уникнути, то максимально орієнтувати подібну інформацію на специфіку курсу. Тривала розробка модулів і відповідного методичного забезпечення на рівні навчальних закладів, занадто повільне корегування нормативної та законодавчої бази на рівні держави не дозволяють Україні прискорити темпи фактичної інтеграції в Європейський освітній простір.

Орієнтація Болонського процесу на якість освіти вимагає вироблення набору конкретних вимог до випускника, визначальною з яких є мобільність [5]. Мобільність випускника вищого навчального закладу припускає вільне володіння мовою міжнародного спілкування (англійською), мовою міжрегіональної співпраці в Європі (французькою або німецькою), уміння працювати з комп'ютерною технікою і ресурсами всесвітньої мережі Internet, знання спеціальних дисциплін. Забезпечення виконання подібних вимог і прискорення формування державних стандартів освіти допоможе не тільки посилити мобільність випускників, але і дозволить підвищити конкурентоспроможність українських вищих навчальних закладів.

Підвищенню конкурентоспроможності українських ВНЗ сприятиме також максимально широке залучення студентів до використання дистанційних методів навчання. Це передбачає поширення використання комп'ютерної техніки, уміння потенційних споживачів користуватися нею і певний рівень культури при роботі з інформацією.

Сучасне положення в системі підготовки кваліфікованих кадрів вимагає активної обробки економічної інформації в процесі навчання. Як відомо, уміння продуктивно і ефективно працювати з текстовим матеріалом, уміння засвоювати будь-яку інформацію в найстисліші терміни є не тільки

найважливішими складовими самостійного інтенсивного навчання, а і важливим елементом будь-якого виду діяльності. Тому необхідним є розповсюдження методик організації активної групової роботи слухачів в процесі навчання.

Всі відомі методики активізації навчання можуть бути використані викладачами для проведення практичних занять з різних дисциплін економічних напрямів підготовки.

До найважливіших організаційних задач, які виникають під час використання сучасних методик навчання, належать:

визначення здібностей учасників щодо цілісного сприйняття певного обсягу інформації;

виявлення різних точок зору на одну і ту ж подію;

виявлення загальних поглядів при інтерпретації блоку інформації;

розвиток навичок до активної співпраці в робочих групах тощо.

Активне використання методик інтерактивного навчання, їх елементів сприятиме виконанню декількох функцій, зокрема таких:

розвиток загально навчальних умінь і звичок;

створення сприятливої атмосфери на заняттях;

встановлення емоційних контактів, об'єднання учасників занять в колектив;

зняття емоційного перенапруження, що неодмінно виникає при інтенсивному навчанні;

формування звичок самопідготовки для більш ефективної діяльності і засвоєння великих обсягів інформації;

гармонійного розвитку особистих якостей для активізації резервних можливостей до роботи;

тренінг, який передбачає навчання через дію в процесі інтеріоризації.

Для того, щоб справитися із сучасними економічними, екологічними і соціальними проблемами, фахівцям необхідно змінити спосіб мислення і у зв'язку з цим змінити свої підходи до навчання.

З докорінними змінами економічної ситуації в Україні, переходом до стійкого економічного зростання, отриманням державної незалежності гостро позначилася потреба у формуванні сучасної економічної культури нації взагалі і переорієнтації і поглибленні економічної освіти зокрема.

Гуманістична суть проведення в Україні економічних перетворень полягає в тому, щоб зробити кожну людину активним учасником господарського життя країни. Вища і середня загальноосвітня школи покликані в рамках базової освіти формувати у молодих людей економічне мислення на основі глибокого розуміння явищ, процесів, відносин в економічній системі суспільства, а також чинників, способів і засобів рішення економічних проблем. Це стосується, насамперед, економічної освіти, оскільки вона найтісніше пов'язана із створенням власної

високоєфективної економіки, що є важливою умовою соціальної і державної безпеки.

Для послідовного втілення цієї мети у життя повинен бути досягнутим певний рівень економічної освіти української молоді взагалі, а не тільки фахівців-економістів. Економічна освіта покликана формувати у громадян України не тільки економічні знання, діловитість, заповзятливість, а найголовніше – економічну культуру, сприяти розвитку економічного мислення, яке дозволяє відображати факти, явища економічного життя, встановлювати зв'язки і відношення між ними.

На даному етапі розвитку українського суспільства економічна освіта сприяє формуванню особи, яка свої дії коригуватиме відповідно до існуючих ринкових законів. Головне завдання економічної освіти – формувати активних економічних суб'єктів, тобто не тільки виробників продуктів і пасивних споживачів, а індивідів, здатних активно впливати на економічні процеси на мікрорівні, а також адекватно оцінювати дії держави на макрорівні, мати всі підстави адаптації в умовах кризи. Тільки в цьому випадку суспільне відношення перейдуть на вищий рівень.

Таким чином, виникає проблема підвищення ефективності навчального процесу у вищих навчальних закладах економічного профілю з метою професійної підготовки нової генерації економістів. Тенденції підготовки саме висококваліфікованих фахівців економічних спеціальностей спостерігаються в сучасних умовах в Україні. Для нашої країни цей процес є особливо актуальним. Необхідність в професіоналах у економічній сфері підвищує попит на економічну освіту і пропозицію зі сторони працедавців. Цей же процес сприяє підвищенню якості економічної освіти, що є найважливішим чинником її гнучкості.

Це ставить нові вимоги щодо організації навчально-пізнавальної діяльності студентів із застосуванням нових інтерактивних технологій навчання (ІАТН), що передбачають науково - обґрунтовані комплексні програми взаємодії викладача і слухачів в навчальному процесі. ІАТН базується на використанні методичної системи, основу якої складають активізаційні методи навчання, що забезпечують формування особистих, професійно і соціально значущих якостей тих, хто вчиться, через інтерактивізацію за рахунок спеціально створених умов навчального середовища.

Традиційно в системі вищої освіти нерідко із студентів роблять "споживачів знань", які мають дрібними порціями засвоювати методично оброблені знання. Такий підхід, який часто виправдовується браком часу, веде до того, що викладач проводить лекційні заняття, задає питання, а студенти приречені на роль пасивних слухачів.

На відміну від традиційних підходів, все більшого розповсюдження набуває інший організаційно-методичний підхід у навчальному процесі.

Активний діяльний підхід до визначення форм організації і методів навчання як дуже важливого способу управління діяльністю студентів, а отже, і їх індивідуальним психічним розвитком, вимагає від викладачів пошуку таких конкретних видів діяльності, які оптимальною мірою сприяли б досягненню мети у підготовці фахівців. Ця задача може показатися простим лише на перший погляд. Річ в тому, що в житті студентів, їх індивідуальному розвитку і особовому становленні величезну роль відіграє свідомо самостійна діяльність, основою якої виступають власні рішення.

Проте питання полягає в тому, які саме види активної діяльності студента діють розвиваючим чином. Відповідь на це питання не може бути однозначною, оскільки в кожному окремому випадку результат впливу на розвиток студента залежить від ступеня його активного творчого стану, від його внутрішньої позиції.

В процесі вивчення студентами економічних дисциплін постійно виникає цілий ряд проблем. Найважливіші з них такі:

- підвищення ефективності засвоєння знань через мотивацію і активізацію модальності сприйняття;
- індивідуалізація навчання;
- систематизація знань;
- створення середовища, сприятливого для навчання;
- орієнтація на практичну діяльність;
- поступова реалізація навчального матеріалу на умовно-професійному рівні засвоєння.

Вживання методів активізації в процесі навчання дає можливість реалізувати такі принципи концепції викладання:

- проблемна: початковим пунктом процесу навчання може бути постановка проблеми з реального життя, яка пов'язана з інтересами і потребами тих, хто вчиться;

- узгодженість і системність цілей навчання: здобуття знань, що має на меті зміну поведінки, охоплює всі аспекти ділової компетентності. Зміна поведінки студента можлива тільки за його ініціативи;

- орієнтованість на наявний досвід: ефективне навчання можливе лише завдяки наявному досвіду, який вимагає гнучкості концепції навчання і дозволяє врахувати досвід студентів;

- спрямованість на самонавчання: студенти в першу чергу несуть відповідальність за результати навчання (викладач лише надає допомогу);

- професійна орієнтованість: орієнтація на практичне використання отриманих знань і умінь є ключовим елементом концепції навчання;

- зворотний зв'язок: студенти постійно одержують оцінку успішності своїх дій.

Методи активізації повчально-пізнавальної діяльності студентів можна визначити такі:

- пов'язані з поясненням матеріалу;
- стимуляційні;
- групові;
- управлінські;
- методи круглого столу;
- психологічні;
- мозковий штурм.

Метод активізації начально-пізнавальної діяльності студентів у економічних дисциплінах ефективно об'єднуються з іншими загальними дидактичними методами (пояснювально-ілюстративним, репродуктивним, проблемного викладу, частково-пошуковим, дослідницьким), доповнюють і різноманітять їх, а також органічно вписуються в педагогічний процес і відповідають умовам педагогічного середовища ВНЗ з постійними гуманістичне - демократичними основами.

Використання інтерактивних технологій навчання (ІАТН) в процесі вивчення економічних дисциплін дозволяє здійснити перехід до відмінних від традиційних форм організації діяльності. Застосовуючи різноманітні джерела знань і визнаючи необхідність гуманізації і індивідуалізації навчання, можна дістатися можливості значної модифікації контактів із студентами в навчальній аудиторії. Це передбачає також збільшення самостійної інтелектуальної пошукової діяльності студентів і дає можливість формувати аудиторію з урахуванням потреб і мотивів слухачів. ІАТН застосовуються не тільки для глибшого розуміння і засвоєння, а і використання отриманої інформації, яка дозволяє сформувати систему знань з даної дисципліни і включити її в більш масштабну систему міжпредметних зв'язків.

ІАТН в навчальному процесі дозволяє розглянути велику кількість проблем практичної діяльності, які не мають однозначного рішення, що також сприяє формуванню власної позиції у студента, розвитку критичного мислення, умінь працювати самостійно.

Весь процес навчальної діяльності проходить на позитивному емоційному фоні, який забезпечує підвищення ефективності співпраці викладача і студентів. При цьому викладач, який проводить заняття, виступає не стільки джерелом інформації, скільки організатором всієї роботи, направляючи її в потрібне русло, створюючи сприятливий психологічний клімат в групі, корегуючи помилки. Роль викладача особливо зростає, якщо слухачі працюють в умовах ігрових моделей навчання. Це допомагає студентам творчо підходити до процесу навчання взагалі, сприяє розвитку умінь зважувати альтернативні рішення, бачити неординарні шляхи рішення проблем.

Висновки. Підсумовуючи, відзначимо такі особливості інтерактивних технологій викладання економічних дисциплін:

наявність спеціально створених умов навчального середовища, в яких учасники не можуть не діяти, залишатися сторонніми глядачами, які досягається використанням відповідних дидактичних матеріалів, методів і засобів навчання;

активна діяльність студентів, яка обумовлена бажанням отримати знання і забезпечена мобілізацією резервних здібностей;

індивідуальний підхід до кожного учасника навчального процесу, який передбачає зацікавленість викладача в розвитку особистих якостей студентів;

позитивний емоційний фон діяльності, яка дозволяє перетворити процес навчання як важку настирну роботу в таку, що викличе позитивне сприйняття;

співпраця студентів і викладача як консультанта передбачає таку ситуацію, коли студенти зацікавлені в знаннях, а викладач їм допомагає, організує навчальну діяльність з метою оптимізації засвоєння навчального матеріалу;

збільшення частини самостійної роботи в аудиторній і позааудиторній час, що забезпечує рефлексію і самовдосконалення в діяльності студентів.

Таким чином, інтерактивні технології навчання – один з найбільш ефективних інструментів, що допомагає майбутньому економісту формувати та розвивати інтерес до предмету навчання, забезпечує досягнення мети навчального процесу, формування сприятливого психологічного мікроклімату у навчальній групі, організації знань у систему і використання їх для вирішення задач практичної діяльності. Крім того, ІАТН дає можливість студенту самостійно визначити мету та задачі індивідуального вдосконалення з урахуванням особистих професійних інтересів для знаходження виходу з конкретних ситуацій у практичній діяльності, що в цілому відповідає вимогам глобалізації в економіці та освіті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. Модернізація освіти України в контексті Болонського процесу [Текст] // Віща освіта України. - № 4. - 2003. - с. 44-49.
2. Каленик І., Корсак К. Рух Європи до суспільства знань. Болонський процес і Україна [Текст] // Віща освіта України. - № 3. - 2004. - с. 22-29.
3. Кононенко А.Ф. Проблеми питання у викладанні нових економічних дисциплін [Текст] // Віща освіта: сучасні підходи до формування нового змісту освіти у третьому тисячолітті; збірник тез доповідей з методичної роботи. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2001. – с. 9-10.
4. Кремень В.Г. Філософія освіти ХХІ століття [Текст] / В.Г. Кремень // Вища школа. Наук.-прак. видан. – Київ: 2002. – № 6. – с. 9-17.
5. Макбурні Р. Глобалізація: нова парадигма політики вищої освіти [Текст] / Р. Макбурні // Віща освіта України. - № 1, - 2001. - с. 104-119.

УДК 658.8.011.1

Т. В. Ободзинська, Ю. М. Огієнко

РЕФОРМУВАННЯ ЗБУТОВОЇ ПОЛІТИКИ ЗАСОБАМИ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ

У статті охарактеризовано особливості організування каналів розподілу для підприємств, що працюють в галузі приладобудування машинобудівного комплексу в напрямку виробництва засобів і систем технічної охорони. На підставі аналізу дистрибутивної політики НВФ «Венбест-Лтд» розроблено рекомендації щодо удосконалення збутової діяльності підприємств.

Ключові слова: канали розподілу, системи технічної охорони, дистрибутивна політика, удосконалення збутової діяльності.

В статті охарактеризовані особливості організації каналів розподілу для підприємств, що працюють в галузі приладобудування машинобудівного комплексу в напрямку виробництва засобів і систем технічної охорони. На основі аналізу дистрибутивної політики НВФ «Венбест-Лтд» розроблені рекомендації щодо удосконалення збутової діяльності підприємств.

Ключевые слова: каналы распределения, система технической охраны, дистрибутивная политика, усовершенствование сбытовой деятельности.

The article describes the features of the distribution channels organization for companies operating in the field instrument in the direction of production facilities and technical systems of protection. Based on the analysis of distributive policy SIF "Venbest-Ltd" recommendations regarding the improvement of the firms' distribution were developed.

Key words: distribution channels, technical systems of protection, distributive policy, improvement of the firms' distribution.

Постановка проблеми. В сучасних умовах економічної кризи, яка обумовлена нестабільністю внутрішнього і зовнішнього середовища, важливого значення набуває здатність суб'єктів виробничого сектору економіки забезпечувати ефективну господарську діяльність в поточному періоді і тим паче на перспективу. Одним із адаптаційних інструментів є вдосконалення процесу реалізації продукції, а саме, формування ефективних каналів збуту.

Посилення конкурентної боротьби на ринку засобів і систем технічної охорони протягом останніх декількох років спонукає фірми до перегляду структури збуту продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці формування та аналізу дистрибутивної політики підприємств в межах логістичною менеджменту та маркетингу присвячені праці вітчизняних та зарубіжних авторів: Котлера Ф., Торандо Ж. К., Старостіної А. О., Герасимчука В. Г., Зозульова О. В., Гаркавенко С. С., Голикова Е. А.,